Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Röpl. 350

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Ritt. 350

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Röpl.
~~348a~~ 350

DOLIUM DIOGENIS

STREPITV SVO COLLABORANS DYNASTIS CHRISTIANIS, BELLVM IN TVRCAS PARANTIBVS.

HAMBVRGI.
ANNO
M. D. XCV.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

ORSZ. SZÉCHÉNYI-KÖNYVTÁR
Növedékkönyv
1958 évi 1597 sz.

TUmultuantibus Philippi Macedonis hostili adventu Corinthiis, atq; aliis, aliam ob causam solicitè per urbem, ut fit tali rerum statu, discurrentibus: legimus Diogenem, Corinthi tunc fortè habitantem, ociosum in tumultu illo non fuisse: sed dolium suum, volubilem domum suam, tam seriò sursum deorsum volutasse, quàm cæteri arma, reliquaq; ad bellum necessaria comportarent. Vos jam, ò Germani, cæteriq; bellatores magnanimi, gerendo bello Turcico incumbentes, me de re tanta scribentem, cogitate tantulum quendam Diogenem vel miserum etjam quendam Tantalum: nec tam suaviter deridete, quàm Hannibal Phormionem illum derisit Peripateticum: qui homo minimè militaris, de militia tamen, coram tanto Duce, ausus fuerat disserere. Non enim ad scribendum mea sponte veni, aut ostentandi ingenii, aut venandi proprii alicujus commodi causa: sed rogatus, ut in hac omnium cura & sollicitudine parandi belli, ipse quoq; aliquid agerem: si nihil aliud possem, vacuum potius Diogenis, quam plenum Bacchi dolium volutarem. Igitur Diogenico hoc dolio excitabitur quidam tantùm strepitus, tum ad alios quosdam excitandos, tum ad sua sponte pronos & currentes magis etjam incitandos.

Bellum enim infert Christianis, nominis Christiani hostis barbarus, sed prudentia minimè barbara. Nam si non est literarum, nec tamen poculorum, sed armorum studiosus, sobrius, vigilans, belli sciens, in omnes fortunæ occasiones intentus. Videt ille optimè, perpaucos jam Germanis esse claros militiæ Duces: Regem Hispaniæ bello distineri, & distrahi Belgico: Galliæ Principes de sceptro decernere ferro: Angliæ Reginam capitali odio à reliquis Christianis dissidere: Polonos, Venetos pactis induciis non posse adjumento esse Germanis: Et hos ipsos non esse concordes, non consulere in commune, plerosq; privatis, quàm publicis commodis esse propensiores. Ex præteritis conjecturam facit de futuris: scit ademptum Christianis Bizantinum, Orientisvè Imperium, cùm inter Græcos, & Latinos æstuantibus religione animis, nulla firma pax sanciri, aut stabilis concordia

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

iniri potuisset. Hinc jam animo concipit Occidentis etjam Imperium, quod discerptum novit ab aliquot Regibus, & Regulis: qui à communi aliquo Rectore non pendentes, arbitratu suo grassentur in inferiores: quibus grassationibus intra paucos annos plures confecti sint Christiani, quàm vel ipse ex omnibus suis Regnis ad victoriæ suæ designationem posset educere: vel Christianis ad ipsum profligandum, planeq; delendum forent necessarii. Istiusmodi rerum statu Romana olim Aristocratia corruit suis ipsius viribus: Pompejo æqualem, Cœsare superiorem ferre nolente, infestis est armis concursum, donec unius dominatu forma Reipublicæ mutaretur.

Neq; una, & simplex est discordia Christianorum, uti olim Romanorum, sed multiplex, & varia. Nam ad communem dominandi affectum miscentem & turbantem omnia, si unius alicujus vi & autoritate non coherceatur, accedunt capitalia, planeq; fatalia, tum religionum, tum nationum disidia. Religionis varietate distracti nostrates, non plus possunt, quàm in diversa nitentes equi, uni currui junctii: ut verissimè dixerit Lactantius, religionem non à relegendo, ut Cicero voluit, sed à religandis animis nomen traxisse. Turcica superstitio tantam non recipit opinionum varietatem, totaq; ad rem bellicam est accommodata: quippe cùm intimis omnium sensibus hæreat infixum, unicuiq; à Deo præfinitum & genus, & tempus mortis, quod si in ipso pugnæ discrimine nec dum adsit, vel unum innumeros profligaturum Christianos: sin autem hora fatalis jam præsto sit, ex prælio mox evolaturos in cœlum: ibiq; eò majores paratas sibi voluptates, quò plures occiderint aut læserint inimicos. Nationum autem odia etsi naturalia sunt ob naturarum, morum, linguarum, studiorum dissimilitudinem, quam ad amicitias vel constituendas, vel retinendas aptam esse neget Aristoteles: eum tamen affectũ minuit, temperatq; Turcis prudentia quædam bellica: qua nullum soleant fastidire hominum genus, in quo virtutis aliqua significatio appareat. Qua quidem re barbari planè imitantur veteres Romanos, qui ad se quavis ratione allectis & attractis cu-

cujusvis nationis magnanimis viris, orbem complexi sunt terrarum.

Ad dictam prudentiam bellicam hoc accedit, quòd redundantem, & generatione excrescentem hominum multitudinem, non sinant domi mori inutiliter: sed contra inimicos, præsertim Christianos, tanquam in colonias ablegant. Inde Regnum illud duplicem accipit commoditatem: alteram, ut domi minus multi sint facinorosi, quales parit multitudo in angusto solo minimè apto plurimis alendis: expurgata autem tanta hominum quasi sentina, cæteri copiosius, & tranquillius domi vivunt: alteram, ut Imperii fines indies magis magisque proferantur, & novæ quotidiè exstructæ arces Christianis irrupturis objiciantur, omnisq; eis facultas & spes recuperandi amissa regna præcidatur. Christianorum autem superfluam multitudinem partim capiunt monasteria (excipio eos, qui non egestate, sed vera ducti pietate sese abstrudunt in religiosam solitudinem) partim supplicia auferunt, partim pestis absumit: ubi enim hominum, ibi & sordium crescit multitudo: sordes facilè postea pestem concipiunt.

Jam verò in tanta prudentia bellica illud faciunt prudentissimè, quòd cum aliis icto fœdere, cum aliis interim Christianis bellum gerunt, pervagato utentes stratagemate hostes dispersos sigillatim invadendi: non ignari, caudæ equinæ pilos seorsim facilè evelli, & singulas sagittas vel à puero posse confringi: quibus exemplis Sertorius & Scylurus Scytha sunt usi, ut quantum possit concordia, quamq; infirma sit discordia, docerent.

Tantam autem concordiam in tam vasta Imperii Turcici mole maximè conservat metus: qui Ciceroni malus est diuturnitatis custos, sed barbaris illis Regnum facit adamantinum: propterea quòd metus stabilis sit & durabilis in servilibus ingeniis: amor autem mutabilis, etjamsi multa beneficia dederis. Metuunt mancipia alieno arbitrio: amant ferè suo tantùm: igitur magis in Tyranni manu est, ut timeatur, quàm ut ametur & laudibus vehatur. Ex timore constans surgit Obedientia, quæ magnum imperii Turcici est firmamentum: cujus testes sunt pervulgatæ illorum,

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

rum, & percelebratæ hæ voces: unus in cœlis Deus, unus in terris Princeps.

Alta autem ingenia, cujusmodi multa alit Christiana Respublica, abjecto metu potentiorum, miscent & turbant omnia regnandi cupiditate, existimantes, omnia deberi suæ virtuti & sapientiæ tam exaggeratæ, ut nec terra, nec mare, imò nec cœlum ipsum eis jam magnum videatur. Utinam verò istiusmodi infinitæ humani ingenii mentes, immensis Philosophiæ finibus possent includi, melior profecto, tranquillior, & constantior foret orbis Christiani status. Nunc autem ut orbes cœlestes perpetua quadam vertigine rotantur, statisq; temporibus in idem, unde discesserant, punctum reuertuntur: ita cœlum humanum, cerebrum inquam altè spectans, nunquam quiescit, sed semper volvitur, revolviturque: motuque suo eadem consilia, eadem bella, easdem occasiones, easdem tyrannides, eosdemque omnis generis felices, infelicesq; rerum eventus subinde tanquam in orbem reducit. Quamobrem Plato, & Aristoteles dixerunt, naturales quoque Rerumpublicarum esse conversiones: ducta ratione ex analogia seu proportione, quæ inter Rempublicam, & singulos homines, quibus Respublica constat, perspicitur. Singulorum corpora hominum cum è contrariis elementis constent, eodem semper statu permanere non possunt: sed in ea principia, ex quibus coaluêre, redeant aliquando oportet: ut suæ quidque naturæ in mundo reddatur: ut quod igneum est, igni: quod aëreum, aëri: quod aqueum, aquæ: quod terrestre suscepit, id totum terræ restituatur. Itaq; omnis etiam Respublica ex variis, disparibus, discrepantibus naturis conflata, & ad temperiem quandam redacta, in seipsa habet interitus sui principium: quod legibus aliquandiu compressum, & occultum, erumpit tandem per ambitionem, superbiam, invidiam, avaritiam: sicuti in Græcorum & Romanorum factum Imperio scimus.

Et quemadmodum maxima quæque flumina ab exiguis orta fontibus augentur subinde multorum rivorum & mediocrium adventu fluviorum; auctaque in immensum & ipsa à mari absorbentur: sic magna Imperia, & Regna fieri solent minorum, majorumque regionum accessione: id quod fieri vix potest sine multorum injuriis & oppressione: ad summum tandem perducta fastigium, à potentiori quopiam rapta, transferuntur ad alienam stirpem. Cujusmodi rapina partim apertè exercetur, ut nunc à Turcis, & Scythis: partim honesto aliquo prætextu velatur, in quo religionis velum obtinet principem locum: quandoquidem omnis religio pietatis se putet munere fungi aliorum cultibus delendis.

Unde perpulchrè Carneades apud Romanos, audientibus Catone, & Galba Censoribus, disseruisse fertur: si justitiam & æquitatem spectare vellent, ad restim, quod ajunt, ad casas quidem certè, res eis redituras esse. Non enim à posteris, jure possideri, quæ majores coràm per fas, nefasque accumulaverant. Omnem autem Romanorum potentiam, omnes opes ex rapinis alienorum esse congestas. Prætexebant illi quidem varias bellorum causas: sed veram causam fuisse scimus infinitam habendi & regnandi cupiditatem, quæ, Plutarcho teste, hisce gradibus assurgit; Qui vinctus est, cupit esse liber: qui liber est, vult esse Dominus: qui Dominus est, optat esse Princeps: qui Princeps est, desiderat esse Rex: qui Rex est, expetit esse DEUS, tonare quodammodo & fulgurare cupiens. Quid multa: ita certè vivitur in mundo, ut, qui plus armis possit, satis se habere causæ putet ad alios opprimēdos: fitq; idem inter homines, quod inter pisces in mari, inter aves in aëre, inter feras in sylvis, ut imbecilliores prædę sint fortioribus. Hoc veteres quidam admirati, hominem esse quoddam Deorum ludibrium dixerunt: quòd DEUS, & Natura ludere videantur cum genere humano, uti pueri cum molli cera: quam nunc in hominē, nunc in bestiam, nunc in corbem, nunc in aliam atque aliam fingunt formam: confundentes priores, ac sæpè quoq; formas meliores, ut novas faciant, quantumvis deteriores. Quem fortunæ ludum contemplatus Seneca Poëta Tragicus pulchrè depinxit hisce verbis.

Nulla

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Nulla sors longa est: dolor, ac voluptas
Invicem cedunt, brevior voluptas.
Ima permutat brevis hora summis.
Nemo confidat nimium secundis,
Nemo desperet meliora lapsis.

Atq; hanc Philosophiam ex Diogenis dolio (liquore tantum, non natura vacuo) depromptam putatote: melior procul dubio ex divinis literis, atq; ex aliorum etjam officinis Philosophorum afferri doctrina posset. Verùm non stat mihi nunc aut in Theologorum infinitas possessiones exspatiari, aut philosophari hoc loco multis. Ad rem ergo,

Ob causas commemoratas, & ipse Turcarum Tyrannus jam animo, & spe, ut dixi, orbem Christianum expugnavit, & non pauci in Polonia, atq; Transylvania Christiani desperant nostræ Reipublicæ incolumitatem: desperatio autem illa præcipuè est ob hostium multitudinem, & potentiam, quæ comprimi non posse videatur, nisi conjunctis Christianorum Principum omnium opibus, & viribus: ejusmodi verò conjunctio optanda magis, quàm speranda credatur; cùm in multis semper aliqui soleant esse, qui vel stoliditate, vel improbitate ab officio retrahantur? Stoliditatis est, ardente pariete vicino, exspectare, donec propriæ incendantur ædes: improbitatis autem, ob privata quædam sive commoda, sive incommoda, deserere bonum commune.

At vos ò Germani, reliquiq; cordatiores Christiani, nequaquam terrore isto animi vestri magnitudinem inflecti sinetis: sed quanto propius nos tantus hostis accedit, tanto magis de concordia inter vosmetipsos constituenda, de egregiis militiæ Ducibus perquirendis, de milite scribendo, primo quoq; tempore laborandum statuetis. Asianarum gentium major semper fuit multitudo, sed minor in bellis virtus: id quod & Græci, & Romani maximè verò Alexander, & Pompejus sunt experti. Idem hodie in Ungaria experiuntur milites Cœsariani, qui numero longè inferiores conferta acie impetu in hostes facto, magnam eorum multitudinem sæpè profligant, quorum tamen pleriq; sunt Europæi robustissimi, exercitatissimiq; latrones.

Magnum profectò imbecillitatis Turcicæ in tanta hominum multitudine, & virtutis Ungaricæ in tanta militum paucitate, argumentum est, quod centum jam, & eo ampliùs annis, uni Ungariæ Regno subjugando tantus Tyrannus incumbit: ipseq; Solymannus omnium Ottomannorum bellicosissimus, quinquies in Ungariam dicitur totam ferè suam potentiam contulisse: nec tamen eam totam in potestatē suam potuit redigere: nec posteri ejus potuerunt. Omnino incōparabile propugnaculū Germaniæ fuit Ungaria: estq; adhuc aliqua parte: quæ si à nobis deseratur, eadem prorsus erit conditio nostratium, quæ nunc est Ungarorum: atque haud scio, an Germania, tandiu resistere, ac repugnare Turcis possit, quàm hactenus restitit & repugnavit Ungaria. Ea tota subacta, liber Turcis erit excursus in Germaniam, ipsiq; Ungari quasi deserti, & contempti à Germanis, omni animi impetu irruent cum Turcis in nostrates: eosque opprimere, exscindere, spoliare, justum, gloriosum, & memorabile facinus esse ducent. Nam ut satis jam populosa, & armata sit Germania, tunc quidem certè quotidianis latrociniis, insidiis, velitationibus, prœliis minutis, & majoribus, ad eandem redigetur paucitatem, ad quam nunc Ungaros videmus redactos.

Hoc autem tempore tota adhuc spes defendendæ Germaniæ in ipsis nostris hæret Germanis: si ex iis collectus exercitus alatur in finibus, non ad annum, sed aliquot annis, & tandiu, donec perpetuus Christiani nominis hostis à cervicibus nostris repulsus, & in Thraciam, vel in ipsam etjam usq; Asiam fuerit retrusus. Cujus negotii totius cardo in eo vertitur, ut ineatur ratio, qua nunquam deficiens cogatur pecunia, ad exercitum continenter in finibus alendum. Non inepta fortasse fuerit ratio, si præter Principum, & Rerumpublicarum stipem in belli sumptus collatitiam, deniquiq; tum cives, tum rustici alant quotannis unum militem; sique ditiores etiam Nobiles, Generosi, Illustres Domini,

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Domini, ex inutilibus delitiis aliquid detractum conferant in commune. Qua pecunia necessitate expressa efficietur, ut & diutius suis illis frui fortunis possint, & longius simul vitam producant, detracto gulæ non necessario cibo, & potu. Posteaq; deci dendum aliquid erit ex superbo quoq; cultu corporis muliercularum: eædemq; monendæ, ne gravatim laboranti & periclitanti patriæ subveniant. Flagitante Reipublicæ necessitate Romani olim nec uxores, nec flamines suos, & sacerdotes immunes à contributione esse voluerunt. Et Imperator Antoninus cognomento philosophus, omnem Imperatoriam supellectilem vendere, ac splendore Aulico carere maluit, quàm Imperio, quod à barbaris infestabatur, deesse. Hic generatim tantùm de pecuniæ ratione potui scribere. Pragmatici homines, quibus summa sapientia est, & privatim acquirendæ pecuniæ intelligẽtia, meliores sine dubio norunt rationes colligendæ publicè pecuniæ.

Diligenter verò inquiratur in rationes Belgarum, quibus per tot annos cum Rege invictissimo bellum gerentibus, (non facio alienam litem meam, sed quid ex ea decerpi possit boni, narro) satis semper fuit pecuniæ. Ineatur igitur eadem ratio, qua illi sustinuerunt tanti & tam diuturni belli sumptus: neque prudenti parcendum pecuniæ, ubi libertas periclitatur: cùm verissimum sit, quod vulgo jactatur, Non benè pro toto libertas venditur auro. An verò tota Germania minus possit, quàm Belgium? An minus etiam, quàm nunc Hollandia, & Selandia?

Cumulata pecunia belli nervo, reliquum erit, ut quærantur HOMINES, partim tales prorsus, quales Diogenes clarissimo die quærebat accensa laterna, nec tamen inveniebat: partim etjam quales ubique sine laterna videbat. Primi generis sunt ingeniosi, prudentes, magnanimi, & regendis aliis apti: qui immortalem gloriam mortali corpore studeant comparare, aspernandamque putent hanc nostræ mortalitatis colluvionem: ex qua brevi alioqui discedendum sit, si non in bello, at in pace, fatali planè necessitate. Alterum hominum genus omnes eos complectitur, qui verè ventris tantùm causa vivunt, qualium, ut Plinius ait, maxima pars est mortalium: hi percolando cibo & potu, doliove suo pertuso implendo occupati, nihil altum, nihil magnificum, nihil hominis præstantia dignum in vita designare possunt. Etsi enim verè nobilis etjam & ingenuus homo, non minus sine cibo potuque posit vivere, quàm vel asinus, vel homo stolidus: dolet tamen, tanta ventris importunitate tam sæpe, in rebus proprièad hominem, ad religionem, ad doctrinam, ad rerum gerendarum gloriam pertinentibus, interpellari. Ex qua naturatũ differentia, tum nobilitatis, tum ignobilitatis ratio, in orbem Christianum, atque etjam olim in Imperium Romanum profluxit. Quicquid enim optima parens rerum Natura sapientissimè facit: id mens humani ingenii, si modo sit ejusmodi, ut ex cogitatione conferri ad rem possit, diligentissimè imitatur. Facit autem Natura ex ignobili elemento nobilius: & contra ex nobiliori ignobilius: ut ex aqua aërem, vẽtos, tonitrua, fulmina; & vicissim ex aëre aquam fabricatur. Quod Naturæ opus Christiana Respublica effingit, quando ex rusticis, & civibus intelligentibus, beneq; pro aris & focis defendendis dimicantibus, facit nobiles: & hos rursum, si a virtute deficiant & natales suos dedecorent, ad ignobilium deprimit conditionem.

Iam horum tam nobilium, quàm ignobilium animos religionis controversiis exulceratos sanare poterit instans periculum, & consentiendi summa necessitas: ut belli saltem tempore sint unum, maneant unum, moriantur & unum: pro quibus ipse Christus est mortuus, quosq; jungit unum fœdus, unumque baptisma. Non me fugit, quàm difficile sit, animi vulnus dissentientibus de religione opinionibus inflictũ dissimulare. Sed quid facias? Finge tu qui meliore te donatum religione putas, rem tibi esse cum ægroto valdè impatiente: cui in multis sit rebus connivendum, si prudenter agere, nec Charitatẽ scindere velis. Si conviciis Euangelicus afficeris, cogita illud tui Erasmi, fugax ætas, & vitrea valetudo, nõ quibuslibet rebus impendenda: Sed quædã despicienda sunt, & animus ad magna erigendus. Verè magni est animi, quasdam injurias negligere, nec ad quorumlibet convicia habere

 vel

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

vel linguam, vel aures. Si Catholicus aliquid pateris, volve animo illud tui Marsilii Ficini; ad majora ego debeo esse paratus. Didici enim à Zenone, & Socrate, ne ipsam quidem mortem esse pertimescendam: didici à Thalete, & Heraclito, cuncta mortalium sive bona, sive mala, dum oriri videntur, occidere: didici à Pythagora & Platone, dormire in corpore animum, & quęcunqs hic agere aut pati videmur, nihil aliud esse quàm somnia: didici denique à Christo Opt. Max. nobis defixis in omnem æternitatem oculis, cunctas mortalis hujus vitæ injurias esse negligēdas. Et verò irreligiosis nostris de religione altercationibus infirmamus illam ipsam sanctissimam Christi religionem: prodimus hosti externo Rempublicam Christianam: ludificandos nos ad indignum modum Turcis, & Iudæis præbemus: deridendos nos Ethnicis omnibus propinamus. Hi Augustini adhuc tempore Christianis imputarunt Romani Imperii dilacerationem, ejusqs brevi secuturam ruinam: quid nunc quæso illi dicturi essent? Quid verò Symmachus idolorum Pontifex? Is apud Ambrosium, persuadere Arcadio, Honorio, Valentiniano Imperatoribus volens, unicuiqs nationi suam esse religionem relinquendam, Omnes, inquit, gentes aspirant ad arcana divini numinis, sed non iisdem modis, cum nō omnes ejusdem sint ingenii, sed variis viis ad eundem tendunt DEUM.

An non ille suam nunc Idolatriam, dissentientium Christianorum exemplo corroboraturus esset? Sint igitur animi liberi, & vacui perturbationibus: nihil non iustè ac prudenter, quod ad rem Christianam pertineat, judicetur: omnia præsentia, & futura pericula suo pondere examinentur, non dubito, quin decreta ἀμετα bona fide in gratiam redituri, & conjunctis viribus atque opibus omnibus, in communem hostem sitis pugnaturi.

Nulla unquam cum hoste isto esse vobis vera pax & concordia potest: nec bello, nec pace tuti eritis ab ejus insidiis. Etsi enim non semper infert vobis bellum, semper tamen occasiones quærit vos opprimendi. Negligit omnem animi culturam, a Musis & Gratiis alienissimus; ut nullam vivendi causam iis relinquat, qui ingenio, quam ventre malunt viuere. Contemptis artibus liberalibus unam colit rei militaris disciplinam: qua opprimemini tandem (experientiæ credite) nisi provideritis. Accidit etjamnum vobis, quod finitimis Romæ populis, qui apud Livium conqueruntur de Roma, castra potius quàm urbem in medio positam, quæ pacem omnium & tranquillitatem turbaret. Tollit omnem nocilitatem, ne supersint qui impatientia servitutis, & contemptu propriæ salutis, aliquando ipsum tollant Tyrannum. Imperium suum non æquitate sed hastæ longitudine metitur: nimirum omnem eum agrum suum esse censet, quem vi & armis occupare possit. Fide non stat in dictis atque conventis, fœdera eatenus servanda existimans, quatenus Tyrannidi suæ augendæ conducunt? Sic non ita pridem hic Amurathes fœdus rupit Persis: sic nunc idem frangit Christianis. Durissima premit servitute omnes Christianos, qui Christo nuntium remittere, & Mahometi nomen dare suum recusant: non liberis eorum, non uxoribus, non supellectili parcit miles, quidvis quovis tempore in ædibus illorum impunè & tentat & perficit. Unus omnia tenet, cæteri omnes ejus mancipia ad pecudnm utilitatem abjecta: ut valde mirandum sit, & auditu horrendum, esse quosdam in Germania Christianos, qui dictitent, se Turcico Tyranno malle parere, quam Catholicorum societatem amplecti. Colludit nunc ille quibusdam Christianis tantisper, dum devictis potentioribus, eos quoque veram servire servitutem cogat. Exemplo sint Græci, omnesque alii, qui ad sacra Mahometis necdum defecerunt. Eadem planè nunc est ratio Turcarum, & Christianorum, quæ olim fuit Persarum, & Græcorum: illi barbari, hi humanitate perpoliti: illi ducebantur superstitione, hi ratione: illi multitudine, hi arte pugnabant. Xerxes quinquagies centenis hominum millibus in Græciam invasit, nec tamen victor, sed turpissimè victus fuit. Facessat proinde animorum pusillitas, & desperatio ob hostium multitudinem, quando non tam multitudo vincit, quàm ordinum ex arte militari instructio, & pugnandi, vincendique pertinacia, ex conscientia bonæ causæ nata: quibus virtutibus nostra-

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

nostrates longè antecellunt Turcis, Græci olim, & Romani prodigi vitæ fuerunt odio servitutis, amore patriæ, atque commodorum miseræ hujus vitæ: & vos Christiani, quibus patria est æternitas, veræ divitiæ diuinitas, mortalem hanc vitam immortalitati antefertis?

Sed jam facio finem, infinite rogans magnificè generosum benignissimumq; D. Anselmum de Vels in Intzing, Sacratissimæ Cæsareæ Majestati à Consiliis Cameræ Aulæ, patronum incomparabilem, ut breve hoc scriptum suo tueri patrocinio contra malevolos dignetur. Invidum enim mortalium ingenium arrodit & lacerat omnia, ne à sanctissimisque viris abstinens, nedum á me, quem calumniatoribus valdè opportunum reddidit superioribus annis iniquitas fortunæ. Quocirca optabam etjam Magnifici D. D. Iacobi Curtii ab Senfftenavv, nõ tantùm genere, sed ingenio, & doctrina clarissimi viri, Sacræ Cæs. Maj. à secretis Consiliis, & Imperii Procancellarii patrociniũ: verùm non ausus sum præsens præsentem tantùm Heroem compellare: nunc tamen Diogenis hoc dolium ad ædes illius devolvendum curavi. Ut enim nec magni momenti, nec tanti & tam eruditi Domini cognitione dignum, volubilitate tamen sua & strepitu (inania siquidem majorem, quàm plena edunt sonum) excitabit fortasse & pertrahet in eam speculam: ex qua divus Hieronymus universam terram sub pedibus positam optabat videri, ut Heliodoro suo ostẽdere posset totius orbis ruinam: gentes gentibus, regnis regna collisa: alios torqueri, alios cœcari: alios absorberi fluctibus, alios ad servitutem trahi, hic nuptias, illic planctũ: illos nasci, hos mori: alios diffluere delitiis, alios mendicare. Quarum rerum memoria si laboranti Re publicæ subveniri nõ possit à viro sapiente, at luctus ipsi minuitur, & animo ejus præstans illa divinaq; sapientia ingeneratur: qua (ut Ciceronis utar verbis) perceptas penitus, & pertractatas habeat res humanas: qua nihil, cùm acciderit, admiretur: nihil antequã evenerit, non evenire posse arbitretur. Omnia autem homini, quantumvis sapienti & potenti, evenire tandem posse, cùm ipsa loquitur experientia (videmus enim eos etiam, qui sapientissimi & potentissimi habentur, paulò momento prostratos extremis malis confici) tùm nõ reticet clarissimi Astrologi admirabilis illa sententia: qua Cœlo quies, Terræ circularis motus tribuitur. Stat quodammodo Cœlum ob tam statas leges motuum, certasque vices revolutionum: Terra autem volubilis cernitur infinitis turbis, bellis, alliisque miseriis. Unde magni quidam philosophi dixerunt, cùm Cœlum aspicimus, facilè nos divinam agnoscere providentiam: Sed cum ad terram oculos reflectimus, omnia Fortunæ arbitrio relicta, omnia videri cœco casu volvi. Qua orbis humani volubilitate, in bello civili inter Cæsarem & Pompejum orto offensus Cato philosophus Stoicus, magnam esse in rebus divinis caliginem exclamasse, sibiq; ipse mortem conscivisse dicitur. At Christianus philosophus altius evectus, omnia vitæ incommoda divinæ adscribit providentiæ: quæ commodis, incommodisque permiscendis, vitam hominum temperare soleat: ut dissipatas per secundam fortunam animi partes recolligat per fortunam adversam: ut cùm humanum corpus deteriori post mortem sit conditione, quàm belluarum (nemo enim ex mortui hominis vel amicissimi corpore aliquid cupit habere: ex bestiarum autem cadaveribus expetuntur permulta, ut pelles, cornua, dentes) aliquid saltem animi studeat viventibus relinquere.

FINIS.

ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

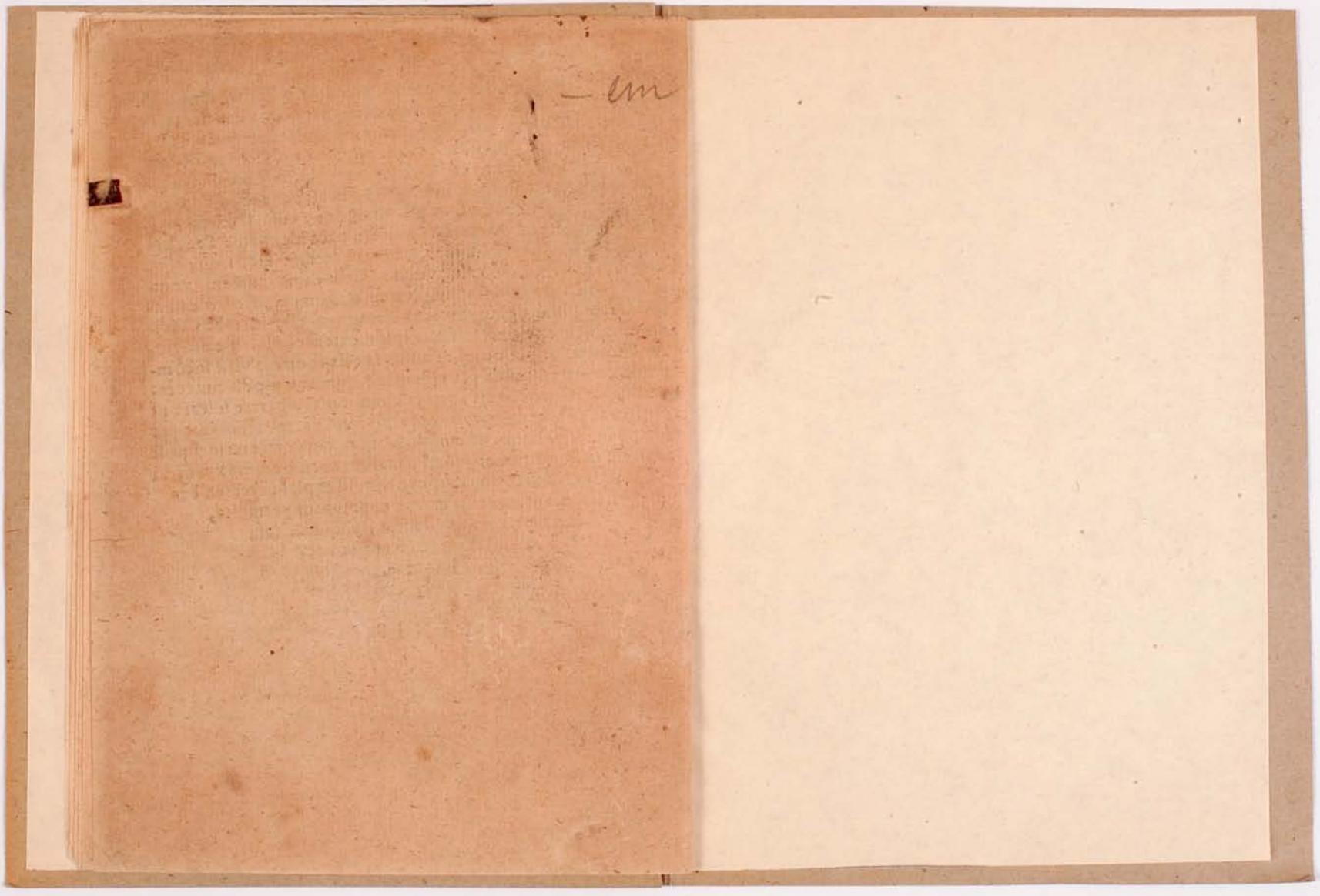

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library